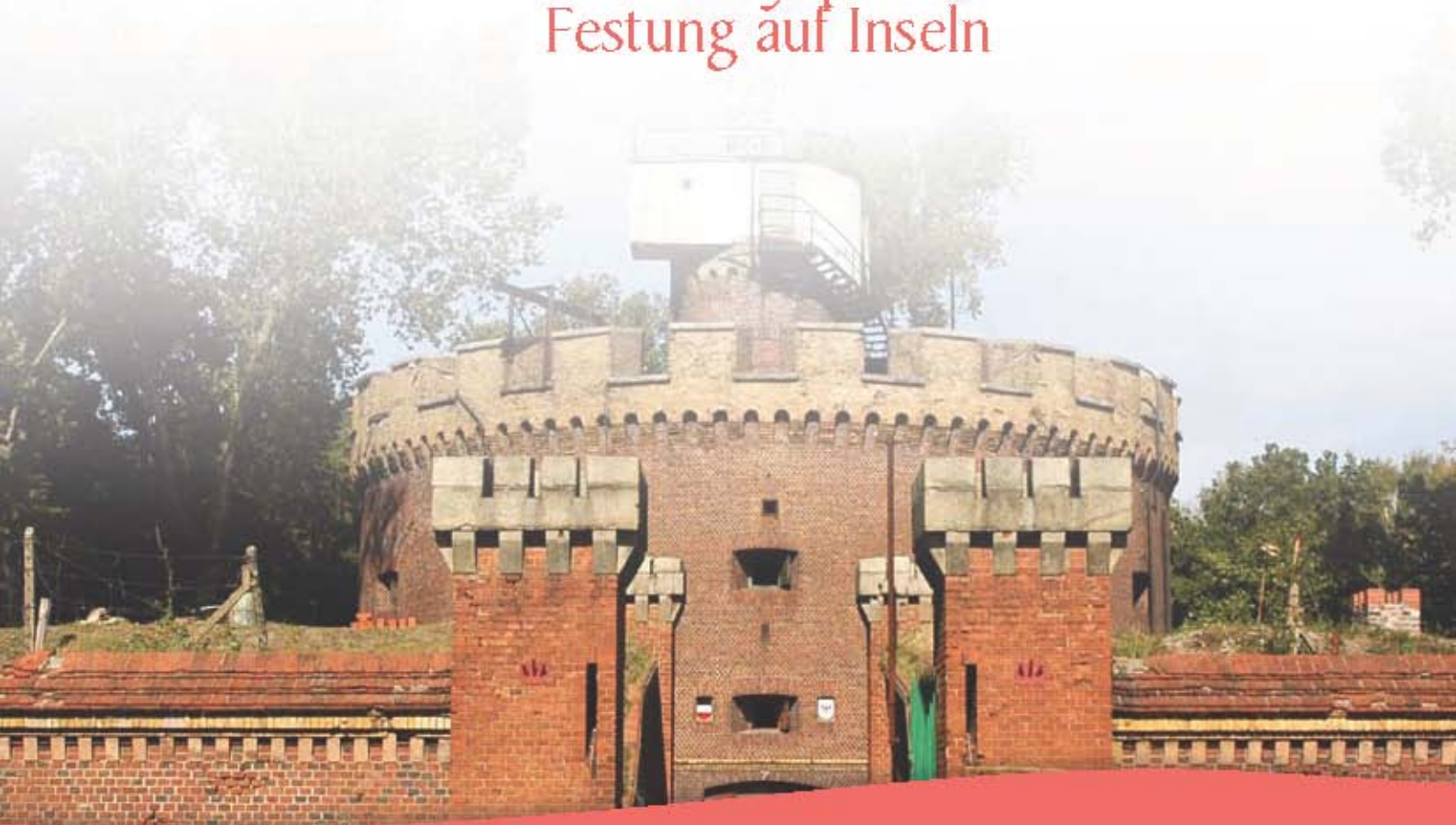
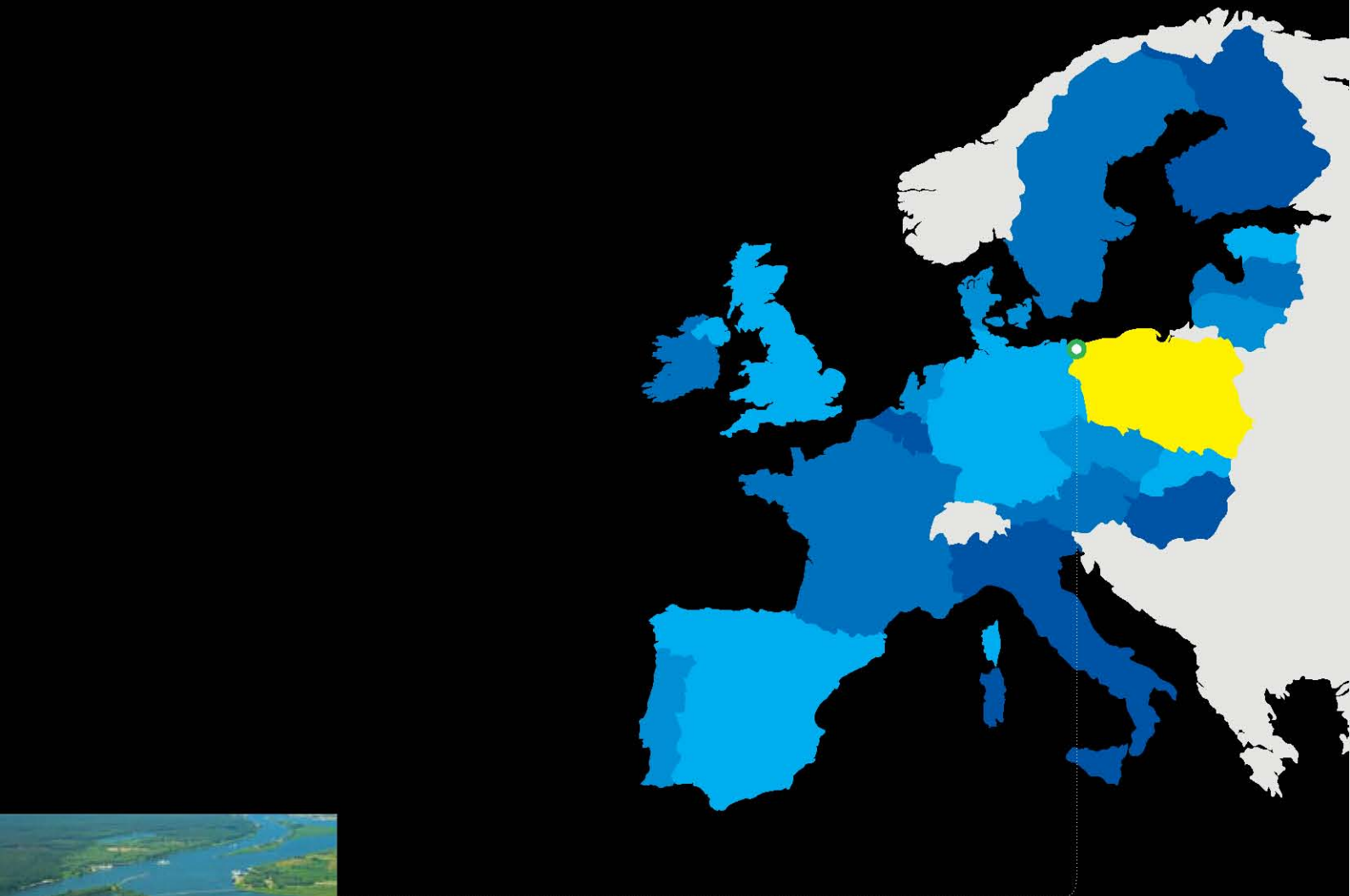

Świnoujście

twierdza na wyspach
Festung auf Inseln

Wydano na zlecenie Urzędu Miasta Świnoujścia /Herausgeber: Stadtamt Świnoujście
ul. Wojska Polskiego 1/5, 72-600 Świnoujście
tel. (+48 91) 321 27 80, fax (+48 91) 321 59 95
promocja@um.swinoujście.pl www.swinoujście.pl

Zdjęcia/Fotos: J. Arsoba, A. Jankowski, M. Czasnoje, M. Kubiak, W. Millerko, K. Nowak, M. Piasta, S. Ryfczyński, P. Laskowski, z archiwum/von
Archiv P. Laskowskiego, W. Rusak,
Tekst/Text: P. Laskowski, Urząd Miasta Świnoujścia
Tłumaczenie/Übersetzung: A. Prochotta-Milek

Nakład/Auflage: 3 000, Świnoujście 2006

Patrząc na mapę Polski, na jej najbardziej wysunięty na północny - zachód fragment, natrafimy na niezwykle miasto - Świnoujście. Jedyne w Polsce, położone na kilkudziesięciu wyspach (stąd też potoczna nazwa „Kraina 44 Wysp”), otoczone wodami Bałtyku, Zalewu Szczecińskiego i delty rzeki Świny. Trzy największe wyspy - Uznam, Wolin i Karsibór są zamieszkane. Każda z nich posiada niepowtarzalny charakter i stanowi integralną część miasta. Wyspa Uznam (tylko jej część wschodnia należy do Polski, pozostała część należy do niemieckich sąsiadów) - to centrum administracyjne, z dzielnicą uzdrowiskową, pensjonatami, ośrodkami wczasowymi i plażą; na wyspie Wolin dominującą rolę odgrywa gospodarka morską; natomiast wyspa Karsibór - to zielona ostoja ciszy i spokoju. Potożenie Świnoujścia stanowi jego niezaprzeczalny atut. Przejście graniczne z Niemcami i połączenie promowe ze Skandynawią (Ystad i Kopenhaga) stwarzają dla turystów przebywających w naszym mieście możliwość skorzystania z jedno- lub kilkudniowych wycieczek organizowanych przez biura turystyczne. W pobliżu Świnoujścia znajdują się dwa porty lotnicze - Goleniów (oddalony o około 60 km) i Heringsdorf (Niemcy) - 12 km od miasta. Miasto posiada do godne połączenie komunikacyjne

Świnoujście

Świnoujście

Wenn man sich die Karte von Polen anschaut, deren am meisten in Richtung Nordwesten vorgezogenes Stück, so finden wir dort eine außergewöhnliche Stadt vor - Świnoujście. Die einzige Stadt in Polen, die auf einigen zig Inseln gelegen ist (daher auch die landläufige Bezeichnung „Das Land der 44 Inseln“), umgeben von den Gewässern der Ostsee, des Stettiner Haffs und der Delta des Swine - Flusses. Die drei größten Inseln - Usedom, Wolin und Karsibor sind bewohnt. Jede dieser Inseln hat einen unnachahmlichen Charakter und stellt einen integralen Teil der Stadt dar. Die Insel Usedom (nur ihr östlicher Teil gehört zu Polen, der übrige Teil gehört zu den deutschen Nachbarn) - ist das Verwaltungszentrum mit dem Kurstadtteil, Pensionen, Ferieneinrichtungen und dem Strand. Auf der Insel Wolin spielt die maritime Wirtschaft eine dominierende Rolle und die Insel Karsibor ist eine grüne Oase der Stille und Ruhe.

Die Lage von Świnoujście ist auch ein unfehlbarer Vorteil. Der Grenzübergang zu Deutschland und die Fährverbindung mit Skandinavien (Ystad und Kopenhagen) geben den unsere Stadt besuchenden Touristen die Möglichkeit, die von den Reisebüros organisierte ein- oder mehrtägigen Ausflüge zu genießen. In der Nähe von Świnoujście befinden sich zwei Flughäfen - Goleniów (um ca. 60 km entfernt) und Heringsdorf (Deutschland) - 12 km von der Stadt entfernt. Die Stadt verfügt über

z resztą kraju i południem Europy – międzynarodowa droga E 65.

Świnoujście to jeden z ważniejszych nad Bałtykiem ośrodków turystyczno - uzdrowiskowych, a jednocześnie ważny ośrodek gospodarki morskiej. Dzięki swoim walorom naturalnym i atrakcjom turystycznym, co roku tysiące turystów i kuracjuszy zarówno z Polski, jak i zza granicy wybiera Świnoujście na miejsce swojego wypoczynku. Przyciągają ich doskonałe warunki klimatyczne, sprzyjające zarówno rekreacji jak i leczeniu (obecność aerozoli w powietrzu, łagodny morski klimat z krótkimi ciepłymi zimami i umiarkowanym latem), wyspiarskie położenie z dziką przyrodą, najcieplejsze, bezpieczne kąpielisko na polskim wybrzeżu o temperaturze wody sięgającej 23 °C. Świnoujska plaża z drobnym, złocistym piaskiem jest najdłuższą i najszerszą plażą nad Bałtykiem - jej szerokość miejscami dochodzi do 100 m. Pobyt turystom, szczególnie w sezonie letnim, urozmaicają liczne imprezy kulturalno - sportowe, wśród których wymienić należy „Dni Morza”, Festiwal Artystyczny

Młodzieży Akademickiej czy Festiwal Piosenki Morskiej „Wiatrak”. Dobrze rozwinięta, transgraniczna sieć szlaków rowerowych, pieszych, dogodne warunki do uprawiania sportów wodnych (żeglarstwa, kajakarstwa, windsurfingu) tworzą ofertę dla turystów nastawionych na wypoczynek aktywny. Przez cały rok, głównie poza sezonem, w mieście przebywają licznie kuracjusze. Naturalne złoża borowin i solanek, nowoczesna baza zabiegowa i wykwalifikowana kadra umożliwiają skutecznie leczenie wielu schorzeń m.in. narządów ruchu, narządów oddechowych, kręgosłupa.

W Świnoujściu nie można się nudzić. Jedna wizyta to za mało żeby je w pełni poznać, ale wystarczająco, aby się w nim zakochać i chcieć już zawsze do niego powracać.

Oddajemy w Państwa ręce folder prezentujący świnoujskie fortyfikacje, unikalne w skali kraju i Europy. Fortyfikacje jako produkt turystyczny pod nazwą „Świnoujście – twierdza na wyspach”, wyróżnione zostały w 2005 roku prestiżowym Certyfikatem Polskiej Organizacji Turystycznej.

günstige Verkehrsverbindungen mit den übrigen Teilen Polens und dem Süden Europas – über die internationale Fernstraßenverbindung E 65.

Świnoujście ist eines der an der Ostsee wichtigsten Tourismus- und Kurzentren und gleichzeitig ein wichtiges Zentrum der maritimen Wirtschaft. Dank den natürlichen Vorzügen und den touristischen Attraktionen wählen tausende Touristen und Kurgäste sowohl aus Polen als auch aus dem Ausland jedes Jahr Świnoujście als ihren Erholungsort. Sie werden von hervorragenden klimatischen Bedingungen angezogen, die sowohl die Erholung als auch verschiedene Behandlungen begünstigen (Aerosole in der Luft, mildes Meeresklima mit kurzen Wintern sowie milden Sommern). Weitere Anziehungsfaktoren sind die Insellage mit einer unberührten Natur, die an der polnischen Ostseeküste wärmsten, sicheren Badestrände, an denen die Wassertemperatur 23 °C beträgt. Der Strand in Świnoujście besteht aus feinem, goldfarbenen Sand und ist der längste und breiteste Strand an der Ostsee – die Breite geht manchmal bis 100 m. Der Aufenthalt wird, besonders in der Sommersaison, von zahlreichen Kul-

tur- und Sportereignissen bereichert. Zu erwähnen sind hier die „Ostseetage“, das Kunstfestivals der Studenten oder das Festival des maritimen Liedes „Windmühle“. Ein gut ausgebautes Netz von grenzüberschreitenden Rad- und Wanderwegen, günstige Bedingungen für den Wassersport (Segeln, Kanu, Windsurfing) bilden ein Angebot für Touristen, die aktive Erholung vorziehen. Das ganze Jahr über, hauptsächlich außerhalb der Saison, halten sich zahlreiche Kurgäste in der Stadt auf. Natürliche Vorkommen an Heilmoo- ren und Sole, moderne Behandlungskapazitäten sowie qualifiziertes Fachpersonal ermöglichen effiziente Behandlung von vielen Krankheiten, u.a. des Bewegungsapparates, der Atemwege, der Wirbelsäule.

Wir stellen Ihnen hiermit ein Flyer vor, dass die Befestigungsanlagen von Świnoujście präsentiert. Sie sind in ganz Polen und in Europa einzigartig. Die Befestigungsanlagen als touristisches Produkt unter der Bezeichnung „Świnoujście – eine Festung auf Inseln“ wurden 2005 mit dem wertvollen Zertifikat des Polnischen Fremdenverkehrsverbands ausgezeichnet.

Budowa fortyfikacji u ujścia Świny rozpoczęła się już we wczesnym średniowieczu i trwała właściwie nieprzerwanie do czasów nam współczesnych. Zdecydowało o tym geograficzne położenie Świnoujścia i jego znaczenie dla handlu, gospodarki morskiej i obronności. Do początku XVII w. prowizoryczne umocnienia wznosili tutaj książęta pomorscy, później Duńczycy i Szwedzi, a na przełomie XVIII i XIX w. Prusacy i Francuzi. Dopiero w XIX w. armia pruska zapoczątkowała budowę kompleksu fortyfikacji stałych, które przekształciły Świnoujście w twierdzę. Budowę fortów w Świnoujściu rozpoczęto po pierwszym konflikcie zbrojnym z Danią w 1849 roku. Już w 1863 r. miasto ogłoszono oficjalnie twierdzą morską. W czasie drugiej blokady portu w 1864 r. świnoujskie fortyfikacje skutecznie odstraszyły duńską flotę. Port próbowały też blokować francuskie okręty w 1870 r., ale one także nie zdecydowały się na podjęcie walki z załogami fortów. W tym czasie port stał się też bazą pruskiej marynarki wojennej. Na przełomie XIX i XX w. świnoujska twierdza dysponowała czterema rozbudowanymi fortami, uzbrojonymi w ciężką artylerię nadbrzeżną i coraz liczniejszymi fortyfikacjami betonowymi. W mieście pojawiły się koszary i stały garnizon wojskowy. Zwolennikiem budowy twierdzy w Świnoujściu i jej duchowym twórcą był książę Adalbert von Preussen. Plac budowy i rozrastające się fortyfikacje wizytowali: król pruski Fryderyk Wilhelm IV oraz cesarze Wilhelm I i Wilhelm II. Doszło tu nawet do spotkania cesarzy Niemiec, Austrii i cara Rosji. Była w Świnoujściu także słynna Mata Hari, zbierająca prawdopodobnie

Der Bau von Befestigungsanlagen an der Mündung des Swine – Flusses begann schon im frühen Mittelalter und dauerte ununterbrochen eigentlich bis in unsere Zeit hinein. Entscheidend war dabei die geographische Lage von Swinemünde / Swinemünde und die Bedeutung der Stadt für den Handel, die maritime Wirtschaft und die Verteidigung.

Anfang des 17. Jahrhunderts errichteten die pommerischen Herzöge hier provisorische Befestigungsanlagen. Dann waren die Dänen und Schweden dran und Ende des 18. und Anfang des 19. Jahrhunderts die Franzosen. Erst im 19. Jahrhundert begann die preussische Armee den Bau eines gesamten Komplexes von ständigen Befestigungen, die aus Swinemünde eine Festung machten.

Der Bau der Befestigungsanlagen begann man in Swinemünde nach dem ersten militärischen Konflikt mit Dänemark im Jahre 1849. Schon 1863 wurde die Stadt offiziell zur Seefestung ausgerufen. Während der zweiten Halbenblockade im Jahr 1864 konnten die Befestigungen von Swinemünde die dänische Flotte wirksam aufhalten. Auch französische Schiffseinheiten hatten 1870 versucht, eine Blockade aufzubauen aber auch sie entschieden sich nicht dafür, es mit den Besatzungen der Forts aufzunehmen. In dieser Zeit wurde der Hafen auch ein Basisstandort der preussischen Kriegsmarine.

Ende des 19. Anfang des 20. Jahrhunderts verfügte die Festung Swinemünde über vier ausgebaute Batterien, bewaffnet mit schwerer Küstenartillerie und über immer zahlreichere Betonbefestigungen. In der Stadt entstanden eine Kaseme und eine ständige Militär-garnison.

Befürworter des Baus einer Festung in Swinemünde und ihr geistiger Vater war Fürst Albert von Preußen. Die Baustelle und die sich entwickelnden Befestigungsanlagen besuchten: der preussische König Friedrich Wilhelm IV sowie die beiden deutschen Kaiser: Wilhelm I und Wilhelm II. Es kam sogar zu einem Treffen der Kaiser von Deutschland, Österreich und des

TWIERDZA ŚWINOUJŚCIE

DIE FESTUNG SWINEMÜNDE

informacje o okolicznych umocnieniach. Podczas I wojny światowej Świnoujście było dużą bazą cesarskiej marynarki, jednak nie stoczono tutaj żadnych walk. Na mocy Traktatu Wersalskiego część umocnień twierdzy została rozbiorzona. W okresie międzywojennym i podczas II wojny Świnoujski port był największą bazą Kriegsmarine na Bałtyku. Kiedy w 1945 r. Świnoujście okrążyły wojska sowieckie, załoga ewakuowana została okrętami na zachód. Zniszczono wtedy także niektóre fortyfikacje. Po wojnie prace fortyfikacyjne na terenie twierdzy prowadzili Rosjanie i Polacy. Do celów wojskowych wykorzystano większość dawnych umocnień niemieckich. Ostatnie obiekty obronne wzniesiono wokół Świnoujścia w latach 70-tych. Po zakończeniu „zimnej wojny” tutejsze fortyfikacje całkowicie utraciły swoje znaczenie, stając się teraz kapitalnym świadectwem historii i dużą atrakcją turystyczną.

Zaren von Russland. In Swinemünde verweilte auch die berühmte Mata Hari, die aller Wahrscheinlichkeit nach Informationen über die örtlichen Befestigungen sammelte.

Während des I Weltkrieges war Swinemünde ein großer Standort der kaiserlichen Kriegsmarine, doch es fanden hier keine Kämpfe statt. In der Zwischenkriegszeit und während des II Weltkrieges war Swinemünde der größte Standort der Kriegsmarine an der Ostsee. Als 1945 die sowjetischen Truppen Swinemünde umringten, wurde die Besatzung mit Schiffen in Richtung Westen evakuiert. Damals wurden auch einige Befestigungsanlagen zerstört.

Nach dem II Weltkrieg führten Russen und Polen weitere Befestigungsarbeiten. Die meisten ehemaligen deutschen Anlagen wurden für Militärszwecke genutzt. Die letzten Befestigungsobjekte wurden in Swinoujście in den 70-er Jahren errichtet. Nach dem Ende des „kalten Krieges“ verloren die hiesigen Befestigungen ihre Bedeutung und wurden nun zu einem wunderbaren Zeugnis der Geschichte und zu einer großen touristischen Attraktion.

FORT ANIOŁA

ENGELSBURG

Fort wybudowano w latach 1854–1858. Swoją polbrzną nazwę /niem. Engelsburg/ zawdzięcza podobieństwu do Zamku Anioła w Rzymie, starożytnego mauzoleum cesarza Hadriana i późniejszej siedziby papieskiej. Według pruskiej nomenklatury funkcjonował pod nazwą Werk III, następnie Werk II.

Fort pełnił rolę punktu dowodzenia i obserwacji dla zachodniej części twierdzy, broniąc jednocześnie podejść do Baterii Zachodniej od strony lądu. Rotundowa, trójkondygnacyjna budowla umożliwiała załodze prowadzenie ognia z dział i broni ręcznej w każdym, praktycznie kierunku poprzez otwory strzelnicze w ścianach oraz z tarasu i baszty obserwacyjnej. Wewnątrz budowli znajdowała się winda do transportu armatnia poszczególnych kondygnacji.

Do 1863 r. fort otoczono podwójną fosą wodną oraz wałami ziemnymi. Jedyne wejście do obiektu prowadził przez zwodzony pomost i bramę obronną, wyposażoną w strzelnice działowe i karabinowe. Fort Anioła rozbudowano w latach 1870–1880, wkomponowując w jego wewnętrzne obwałowanie system podziemnych schronów na broń i amunicję oraz tzw. remizy artyleryjskie czyli murowane garaże dla dział polowych.

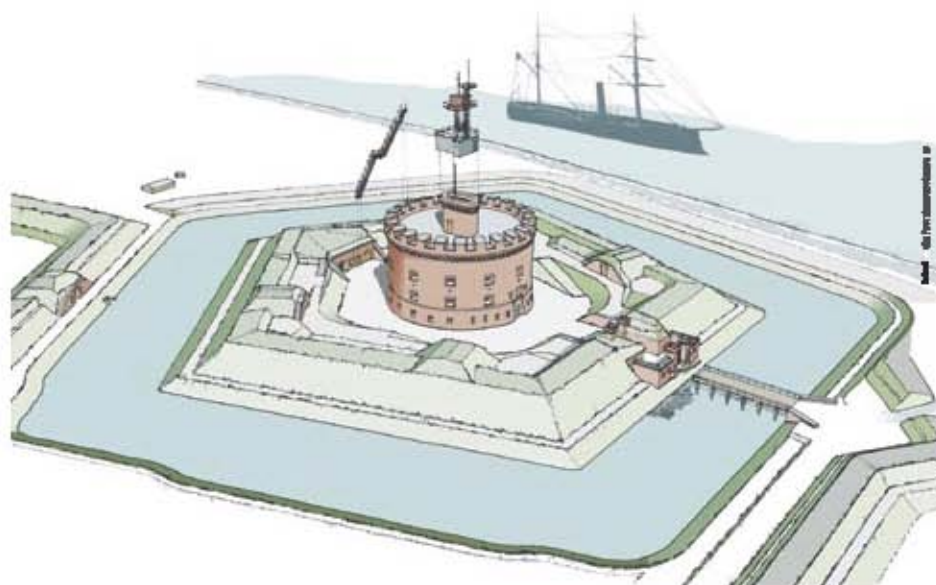
Podczas I wojny światowej do fortu doprowadzona była już sieć elektryczna i łączności oraz

Dieser Befestigungsobjekt wurde in den Jahren 1854–1858 erbaut. Die langläufige Bezeichnung „Engelsburg“ verdankt es der Ähnlichkeit mit der Engelsburg in Rom, dem antiken Mausoleum des Kaisers Hadrian. Nach der preußischen Nomenklatur funktionierte das Objekt unter der Bezeichnung Werk III und dann Werk II.

Das Werk erfüllte die Funktion der Kommandostelle und eines Beobachtungspunktes für den westlichen Teil der Festung und es verteidigte gleichzeitig den landsseitigen Zugang zur Westbatterie. Der runde, dreistöckige Bau ermöglichte der Mannschaft die Feuerführung aus Geschützen und Handwaffen, praktisch in jeder Richtung und das aus den Schießöffnungen in den Wänden und von der Terrasse und dem Beobachtungsturm aus. Im Inneren des Baus befand sich ein Aufzug für das Transportieren von Kanonen auf die einzelnen Stockwerke.

Seit 1863 wurde das Werk von einem doppelten Wassergraben sowie von Erdgräben umringt. Die einzige Einfahrt in das Objekt führte über eine Zugbrücke und ein Wehrtor, das in Kanonen- und Gewehrschließstände ausgerüstet war. Die Engelsburg wurde in den Jahren 1870–1880 ausgebaut. Ins Innere wurde ein System von unterirdischen Schutzbunkern für Waffen und Munition gebaut und sog. Artillerieschuppen, d.h. Garagen für Feldkanonen.

Während des I Weltkriegs war schon das Werk an das Stromnetz und das Fernmeldnetz sowie an die

kolejka wąskotorowa. Obiekt utracił już jednak walory obronne, pełniąc bardziej rolę pomocniczą dla załogi twierdzy. Podczas II wojny światowej w forcie zainstalowała się służba obserwacyjno-meldunkowa lokalnej obrony przeciwlotniczej. Na baszcie fortu zbudowano betonowy bunker, mieszczący wewnątrz obsługę i aparaturę stacji radarowej, śledzącej cele powietrzne. Całą budowlę wyposażono w hermetyczne drzwi pancerne i okienne.

W maju 1945 r. załoga ewakuowana została okrętem na zachód.

Po wojnie fort zajęli Rosjanie, organizując tu początkowo punkt obserwacji przeciwlotniczej, a później stanowisko obserwacji i wykrywania skażeń chemicznych i promieniotwórczych. Sowiecka załoga kwatrowała tutaj aż do grudnia 1992. Obecnie budowla udostępniona jest do zwiedzania.

Schmalspurbahn angeschlossen. Doch das Objekt hatte die ehemaligen Verteidigungsqualitäten eingebüßt; es erfüllte mehr die Hilfsfunktion für die Besatzung des Werks. Während des II Weltkrieges wurde im Werk der Beobachtungs- und Meldedienst der lokalen Flak eingerichtet. Auf dem Turm des Werks wurde ein Betonbunker erbaut, in dem die Geräte und die Bediensteten einer Radarstation installiert wurden, die Flugziele orteten. Das gesamte Gebäude wurde in hermetische Panzertüren und panzerne Fensterläden ausgestattet. Im Mai 1945 wurde die Besatzung mit einem Kriegsschiff in den Westen evakuiert.

Nach dem Krieg hatten die Russen die Engelsburg übernommen und organisierten hier am Anfang einen Beobachtungspunkt der Flak und danach eine Beobachtungs- und Aufdeckungsstelle für chemische und radioaktive Gefahren. Die sowjetische Besatzung war hier bis Dezember 1992 stationiert. Zurzeit ist das Gebäude zur Besichtigung freigegeben.

FORT ZACHODNI

WESTBATTERIE

Budowę fortu rozpoczęto w 1856 roku. Rok później oddano do użytku jednokondygnacyjną redutę na planie kwadratu, wyposażoną w 9 strzelnic artyleryjskich i 6 otworów strzelniczych dla broni ręcznej. Budowla stała początkowo na płaskim terenie. Do 1861 r. otoczono ją fosą wodną, przez którą zbudowano groblę i pomost, dobudowano ściany ochronne z trytybrami na wschodniej i południowej flance oraz usypano wał ziemny od północy. Na wał ten przeniesiono część stanowisk dla dział polowych, przez co budowla zaczęła przekształcać się w ufortyfikowaną baterię nadbrzeżną. Fort zmienił swoją nazwę: z Werk IV na Batterie „A” i ostatecznie na „Westbatterie” / Bateria Zachodnia/. Taką też rolę zaczął pełnić w systemie fortyfikacyjnym twierdzy – zachodniej baterii artyleryjskiej. Jego zadaniem było podjęcie walki z nieprzyjacielską flotą na redzie portu. Do 1870 r. uzbrojenie baterii stanowiły działa polowe, ustawiane w szalcach na koronie wału. Po modernizacji i przebudowie fortu w latach 1878-1881, zainstalowano tutaj 4 ciężkie działa nadbrzeżne kalibru 210 mm. Stanowiska artyleryjskie znajdowały się na murowanej galerii, stanowiącej jednocześnie strop podziemnych kazamat. W kazamatkach znajdowały się zapasy amunicji i niezbędne-

Der Bau der Batterie wurde 1856 begonnen. Ein Jahr später wurde ein einstockiger Rundbau auf dem Plan eines Quaders errichtet, die in 9 Artillerieschließstände und 6 Schießöffnungen für Handwaffen ausgestattet war. Bis 1861 wurde ein Wassergraben ausgehoben, über die ein Damm und eine Brücke errichtet wurden. Man baute Schutzwände auf der Ost- und der Südflanke und schüttete vom Norden her einen Erddamm auf. Auf diesem Damm wurde ein Teil der Stellungen für Feldkanonen verbracht und dadurch fing der Bau an, sich in eine befestigte Strandbatterie umzuwandeln.

Das Fort änderte seinen Namen vom Werk IV zu Batterie „A” und letztendlich zu Westbatterie. Es war auch seine Rolle im Verteidigungssystem der Festung – die Rolle der westlichen Artilleriebatterie. Die Aufgabe war die Aufnahme von Kampfhandlungen mit der Rotte des Feindes an der Hafeneinfahrt. Bis 1870 war die Batterie mit Feldkanonen bewaffnet, in Scharen auf der Krone des Erddamms aufgestellt. Nach der Modernisierung und dem Ausbau der Batterie in den Jahren 1878 – 1881 wurden hier vier schwere Küstengeschütze des 210 mm Kalibers installiert. Die Artilleriestände befanden sich auf einer gemauerten Galerie, die gleichzeitig als Decke für die unterirdischen Lagerräume diente. In diesen Räumen befanden sich die Munitionsvorräte und Vorräte der notwendigen Ausstattung der Batterie.

go wyposażenia dla baterii. Cały fort przybrał kształt pentagonalny i otoczony został prócz fosy wysokimi wałami ziemnymi. Ta sama fosa okalała także Fort Aniota, czyniąc z obu fortów zachodni kompleks fortyfikacyjny twierdzy. W czasie I wojny światowej Fort Zachodni funkcjonował jako element ochrony portu. Po podpisaniu Traktatu Wersalskiego pozbawiony został ciężkich dział nadbrzeżnych. Ponownie uzbrojono go w 1937 r., instalując tu szkolną baterię nadbrzeżną, wyposażoną w 4 działa kalibru 150 mm. We wrześniu 1939 r. część marynarzy z obsługi fortu wzięła udział w ataku na Westerplatte. Baterię szkolną nazwano później „Henningsen” dla uczczenia pamięci por.

Henningsena, który służył wcześniej w forcie i który zginął pod Westerplatte. W 1941 r. na lewym skrzydle fortu zbudowano kilkupiętrowy bunkier dowodzenia, na którego szczycie zainstalowany był ogromny dalmierz optyczny do kierowania ogniem dział. W maju 1945 r. część załogi fortu skierowano na front, resztę natomiast ewakuowano okrętem na zachód. Po wojnie fort zajęli Rosjanie, instalując tutaj własną baterię dział nadbrzeżnych 130 mm. W 1962 r. obiekt przekazany został miastu. Przez ponad 20 lat w forcie funkcjonowały magazyny warzyw i owoców. Od roku 2000 obiekt został wydzierżawiony i udostępniony do zwiedzania.

Das gesamte Fort nahm eine pentagonale Form an und wurde außer einem Wassergraben auch von einem hohen Erddamm umringt. Derselbe Wassergraben umfasste auch die Engelsburg und machte aus den beiden Forts den Westkomplex der Befestigungsanlagen der Festung. In der Zeit des I Weltkrieges funktionierte die Westbatterie als ein Bestandteil der Hafenverteidigung. Nach der Unterzeichnung des Versailler Vertrages musste die Batterie auf die schweren Strandgeschütze verzichten. Sie wurde 1937 wiederbewaffnet. Man installierte hier eine Schulungsbatterie der Artillerie, ausgestattet in vier Geschütze des 150 mm Kalibers. Im September 1939 nahm ein Teil der Matrosen aus der Besetzung des Forts am Angriff auf die Westerplatte teil. Die Schulungsbatterie trug später den Namen „Henningsen“ zu Ehren des Leutnants Henningsen, der vorher im Fort diente und bei der Westerplatte sein Leben lies. 1941 wurde auf dem linken Flügel des Forts ein mehrstöckiger Kommandobunker errichtet, auf dessen Spitze man ein riesiges optisches Entfernungsmessgerät angebracht hatte, um das Feuer der Geschütze zu steuern. Im Mai 1945 wurde ein Teil der Besatzung an die Front abkommandiert und der Rest wurde mit einem Kriegsschiff in den Westen evakuiert. Nach dem Krieg besetzten die Russen den Fort und installierten hier eine eigene Strandbatterie des Kalibers 130 mm. Im Jahr 1962 wurde das Objekt der Stadt übergeben. Über 20 Jahre lang funktionierten hier Lagerhallen für Obst und Gemüse. Seit dem Jahre 2000 wird das Objekt gepachtet und ist zur Besichtigung freigegeben.

Kiedy w 1863 r. Świnoujście ogłoszono twierdzą morską, dwa samodzielne dotąd forty zachodnie Werk III i Werk IV opasane zostały wspólną fosą wodną, tworząc jeden kompleks fortyfikacyjny. Ochronę wjazdu na teren kompleksu wzmocniono zatem murowaną bramą obronną, stanowiącą jednocześnie przyczółek dla zwodzonego pomostu. Obrónczy zachodniej części twierdzy mogli więc w razie potrzeby podnieść zwodzony pomost do góry, zamykając tym samym bramę. Poprzez strzelnicę w bocznych ścianach bramy piechota mogła odpierać wszelkie próby sforsowania fosy na odcinku pomiędzy dwoma fortami. W razie konieczności na koronę wiatu obronnego, biegnącego po wewnętrznym brzegu fosy, włączano działa połowe do strzelania na wprost.

Przez dziesięciolecie bramą obronną maszerowali pruscy i niemieccy żołnierze, udający się na ćwiczenia lub obejmujący służbę w obiektach fortecznych. Tędy też dostarczano do kompleksu działa i amunicję. Dukt wiodący przez park od bramy w stronę kapitanatu portu nosił nawet nazwę drogi dla armat /niem. Kanonenweg/. Na początku XX w. na drodze tej ułożono tor kolejki wąskotorowej, usprawniającej dowóz amunicji i materiałów. Pod koniec lat 30-tych na terenie całego zespołu fortyfikacyjnego ułożono nawierzchnię z kostki brukowej. W filarach, podtrzymujących niegdyś zwodzony pomost, do dziś zachowały się stalowe koła, na których funkcjonował mechanizm podnoszenia i opuszczania.

Obok bramy znajduje się niewielka ceglana budowla, wkomponowana w wał ziemny i zamykana pancernymi wrotami. To dawna remiza artyleryjska dla dział połowego, zbudowana w 1878 roku. Zachodni kompleks fortyfikacyjny dysponował kilkoma takimi okryciami dla dział. Tylko ta remiza zachowała się jednak do dziś z oryginalnymi odrzwiami i pokrywami bocznych nisz na amunicję. Ceglano – betonowy schron dla broni maszynowej, znajdujący się na stropie remizy zbudowano już w XX wieku.

BRAMA OBRONNA DO ZACHODNIEGO ZESPOŁU FORTYFIKACYJNEGO

SCHUTZTOR ZUM WESTLICHEN KOMPLEX DER BEFESTIGUNGEN

Als 1863 Swinemünde zur Seefestung ausgerufen wurde, umringte man die bis dahin zwei selbständigen westlichen Forts „Werk III“ und „Werk IV“ mit einem gemeinsamen Wassergraben. Dadurch wurde ein Befestigungskomplex geschaffen. Man stärkte auch den Schutz der Einfahrt auf das Gelände des Befestigungskomplexes mit einem gemauerten Schutztor, das gleichzeitig Stütze für die Zugbrücke war. Die Verteidiger des westlichen Teils des Forts konnten im Bedarfsfall die Zugbrücke hochziehen und damit das Tor vollkommen schließen. Über Schießstände an den Seiten des Tors konnte die Infanterie alle Versuche, den Wassergraben auf der Strecke zwischen den beiden Forts zu passieren, abwehren. Im Bedarfsfall konnte man auf die Dammkrone, längst der inneren Kante des Wassergrabens verlaufend, Feldgeschütze aufrollen, die zum Geradeaus-schießen dienten.

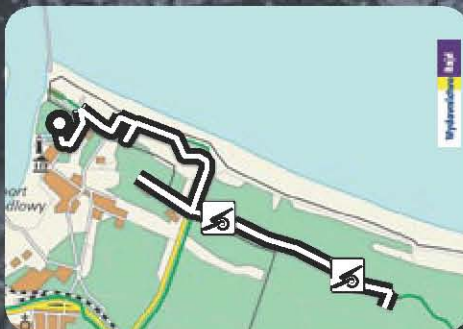
Über Jahrzehnte marschierten preußische und deutsche Soldaten durch das Tor, um Manöverübungen durchzuführen oder ihre Posten innerhalb der Befestigungsanlagen zu übernehmen. Über diesen Weg wurden auf Vorräte an Geschützen und Munition in den Befestigungskomplex geliefert. Der durch den Park vom Tor in Richtung der Hafenmeisterei führende Weg trug den Namen „Kanonenweg“. Anfang des 20. Jahrhunderts verlegte man auf diesem Weg eine Schmalspurbahn, was die Lieferungen von Munition und anderen Materialien effizienter gestalten lies. Ende der 30-er Jahre wurde auf dem Gelände des gesamten Forts der Boden mit Straßensteinen belegt. In den Pfeilern, die ehemals die Zugbrücke stützten, sind bis heute Stahlräder erhalten geblieben, auf denen damals der Zugmechanismus funktionierte.

Neben dem Tor befindet sich ein kleines Ziegelgebäude, in den Erdamm integriert und mit einem Panzerter verschlossen. Es ist die ehemalige Artillerieremise, erbaut 1878 für die Feldkanone. Der westliche Befestigungskomplex verfügte über einige solche Gebäude zur Unterbringung von Kanonen. Aber nur diese Remise ist bis heute samt den Originaltüren und Deckenplatten der Seitennischen für Munition erhalten geblieben ist. Das Ziegel- und Betonschutzgebäude für Maschinengewehre, das sich auf der Decke der Remise befindet, wurde im 20. Jahrhundert erbaut.

W 2005 r. oznakowano i uruchomiono odcinek pieszego szlaku turystycznego, obejmujący najciekawsze zabytki architektury militarnej po wschodniej stronie ujścia Świny. Wytyczony szlak długości około 4 km z racji swojego historycznego i edukacyjnego zarazem charakteru otrzymał formułę ścieżki dydaktycznej.

Szlak rozpoczyna się w najstarszym i najciekawszym obiekcie obronnym lewobrzeża

– Forcie Wschodniej, funkcjonującym także pod nazwą „Fortu Gerharda”. Stąd szlak wiedzie dalej przez pozostałości dwóch baterii nadbrzeżnych z czasów I wojny światowej, ufortyfikowaną baterię przeciwnocną z II wojny światowej, aż po unikatowy konstrukcyjnie bunker dowodzenia z tego samego okresu oraz zespół umocnień polowych z lat „zimnej wojny”. Krótki rys historyczny wraz z retrospekcją graficzną znajdują się na tablicach informacyjnych przy każdym obiekcie wzdłuż szlaku. Trasa ścieżki, biegnąca często dawnymi traktami twierdzy, pozwala także dostrzec przyrodnicze walory tej części wyspy Wolin. To zupełnie nowa dziedzina turystyki aktywnej w Europie, a w Polsce wręcz pionierska, stwarzająca także przesłanki do otoczenia ochroną prawną tych wyjątkowych zabytków historii.

SZLAK FORTYFIKACJI

ROUTE DER BEFESTIGUNGSANLAGEN

Im Jahr 2005 wurde ein Wanderweg über die interessantesten Denkmale der Militärarchitektur auf dem östlichen Swineufer ausgewiesen, beschildert und erschlossen. Ausgewiesen wurde eine Route mit einer Länge von ca. 4 km. Da dieser Wanderweg einen besonderen historischen und Bildungscharakter hat, wurde er in der Form eines Lehrpfads eingerichtet.

Die Route beginnt mit dem interessantesten und ältesten Befestigungsobjekt am linken Flussufer – der Ostbatterie, die auch unter der Bezeichnung Fort Gerhard funktioniert. Von hier aus führt die Route weiter an Überbleibseln von zwei Strandbatterien aus der Zeit des I Weltkrieges, an einer befestigten Flakbatterie aus der Zeit des II Weltkrieges vorbei bis hin zur einzigartigen Konstruktion des Kommandobunkers aus derselben Zeit und zu einem Komplex von Befestigungen aus der Zeit des „kalten Krieges“. Eine kurze historische Beschreibung samt graphischem Hintergrund befindet sich auf Infotafeln, die an jedem Objekt längst der Route stehen. Die Trasse des Lehrpfads, die oft über die alten Verbindungswege der Festung verläuft, erlaubt auch die Schönheit der Natur dieses Teils der Insel Wolin kennen zu lernen. Es ist in Europa ein ganz neuer Bereich des aktiven Tourismus und in Polen hat er gar Pioniercharakter. Dies bietet auch Grundlagen dazu, diese außergewöhnliche Denkmäler der Geschichte unter Schutz zu stellen.

To najciekawszy i najstarszy zarazem obiekt fortyfikacyjny na wyspie Wolin. Powstał w latach 1856-1863 na bazie wcześniej istniejących tutaj szaniec obronnych. Jako element twierdzy, fort funkcjonował pod nazwą „Werk II” i następnie „Ostbatterie”. Obecny dzierżawca nadał mu potoczną nazwę „Fort Gerhardt” na cześć pruskiego oficera i wybitnego budowniczego fortyfikacji XVIII wieku Gerharda Corneliusa von Wallrave.

Pierwotną budowlą fortu była dwukondygnacyjna, owalna reduta, otoczona później fosą wodną, pełniącą rolę bloku koszarowo – bojowego. W latach 1870 – 1881 na północnym wale obronnym fortu zbudowano ciąg dziesięciu murowanych stanowisk artyleryjskich, w których zamontowano ostatecznie baterię 4 ciężkich dział nadbrzeżnych Kruppa kalibru 210 mm. Bateria ta wspólnie z identycznymi armatami w Fortie Zachodnim strzegła reddy portu w Świnoujściu aż do I wojny światowej. Dobudowano ponadto system podziemnych magazynów amunicyjnych i ukryć oraz dwie kaponiere, wybiegające w fosę wodną. Plany rozbudowy fortu przewidywały znaczne powiększenie jego obszaru, jednak z powodu

FORT WSCHODNI

FORT GERHARDA OSTBATTERIE

Es ist das interessanteste und gleichzeitig älteste Befestigungsobjekt auf der Insel Wolin. Es entstand in den Jahren 1856 – 1863 auf der Basis der hier vorher existierenden Wehrerddämme. Als Bestandteil der Festung funktionierte das Fort als „Werk II” und dann als „Ostbatterie”. Der jetzige Pächter gab ihm die landläufige Bezeichnung „Fort Gerhardt” zu Ehren des preußischen Offiziers und herausragenden Bauherrn von Befestigungsanlagen im 18. Jahrhundert Gerhard Cornelius von Wallrave.

Das ursprüngliche Gebäude des Forts war eine zweistöckige, ovale Redute, die später von einem Wassergraben umringt war. Sie erfüllte die Rolle eines Kasernen- und Kampfgebäudes. In den Jahren 1870 – 1881 wurden im nördlichen Teil des Wehrdamms des Forts zehn gemauerte Stellungen für Artillerie errichtet, an denen endgültig Batterien von 4 schweren Strandgeschützen des 210 mm Kalibers von Krupp installiert wurden. Diese Batterie wachte bis zum Ersten Weltkrieg gemeinsam mit den Kanonen des Westforts über die Hafeneinfahrt von Świnoujście. Zusätzlich wurde ein System von unterirdischen Munitionslagern sowie zwei verborgene Schächten, die in den Wassergraben ausliefen gefertigt. Die Ausbaupläne für das Fort sahen eine bedeutende Erweiterung seiner Fläche vor, doch aufgrund der schnell stattfindenden Entwicklung der Kriegstechnik wurden diese Pläne nie realisiert. Ende des 19.

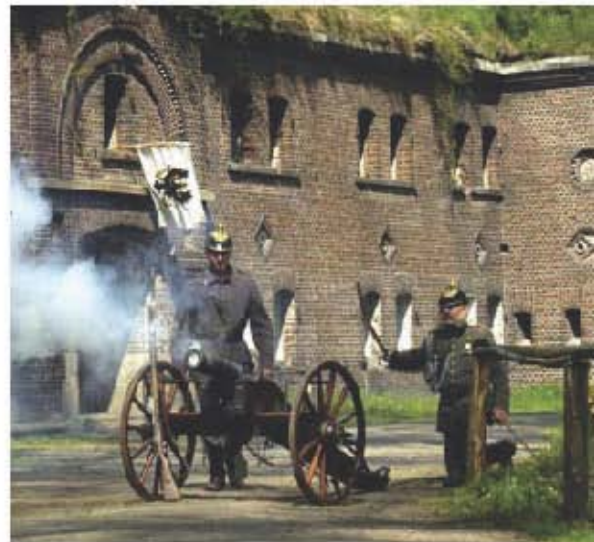
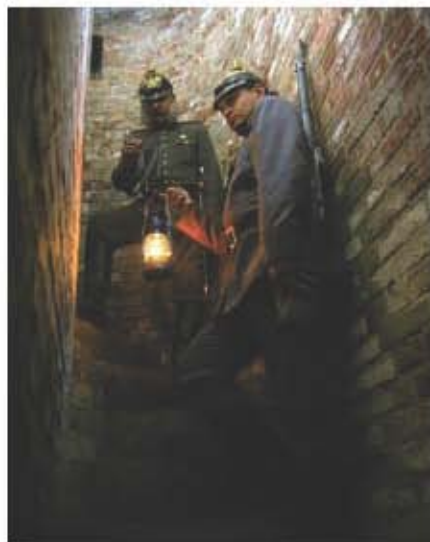
szybko postępującego rozwoju techniki wojennej nigdy ich nie zrealizowano. Na przełomie XIX i XX w. w forcie pojawiły się pierwsze detale architektoniczne, wykonane z betonu.

W okresie międzywojennym i podczas II wojny światowej fort wykorzystywany był jako obiekt pomocniczy i zaplecze magazynowe twierdzy. Po wojnie stacjonowali tutaj Rosjanie. Obecnie fort został zagospodarowany i udostępniony do zwiedzania.

und Anfang des 20. Jahrhunderts erschienen im Fort erste architektonische Details, die aus Beton gefertigt wurden.

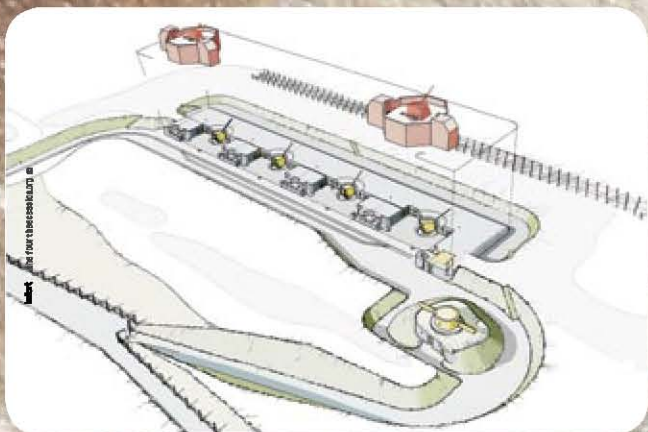
In der Zwischenkriegszeit und während des II Weltkrieges wurde das Fort als Hilfsobjekt und Lagerkapazitäten für die Festung genutzt. Nach dem Krieg stationierten hier Russen. Jetzt ist das Fort erschlossen und für Besucher frei gegeben.

BATERIA NADBRZEŻNA "STRANDBATTERIE"

STRANDBATTERIE AN DER KÜSTE

Bardzo ciekawym obiektem na szlaku fortyfikacyjnym jest kompleks bunkrów dawnej baterii nadbrzeżnej „Strandbatterie”. Swoją nazwę bateria zawdzięcza położeniu blisko nadmorskiej plaży /w polskim tłumaczeniu „Bateria Plażowa”/.

Baterię zbudowano w latach 1909 – 1910. Składała się ona z dużego, podziemnego bunkra bojowego ze stanowiskami armat oraz schronu dalmierza optycznego. Bateria uzbrojona była w 4 działa kalibru 150 mm, strzelające na odległość niemal 20 km, zamontowane na stropie bunkra bojowego. Wewnątrz bunkra znajdowały się komory amunicyjne i pomieszczenia techniczne baterii. W osobnym schronie obok funkcjonowało stanowisko dowodzenia baterią, wyposażone w ogromny dalmierz optyczny. Stąd obserwowano cele na morzu i kierowano ogniem baterii.

Bateria wykorzystywana była podczas I wojny światowej, w okresie międzywojennym oraz w trakcie II wojny światowej. Po 1945 roku Rosjanie zainstalowali tutaj własną baterię nadbrzeżną kalibru 130 mm, funkcjonującą do końca lat 50-tych.

Ten unikalny w skali europejskiej obiekt fortyfikacyjny jest obecnie możliwy do zwiedzania.

Ein sehr interessantes Objekt auf der Route der Befestigungsanlagen ist der Bauwerkskomplex der ehemaligen „Strandbatterie“ an der Küste. Diese Befestigung verdankt die Bezeichnung ihrer strandnahen Lage.

Diese Batterie wurde in den Jahren 1909 – 1910 erbaut. Sie bestand aus einem großen, unterirdischen Kampfbunker mit einem Geschützstand sowie einer Schutzvorrichtung für ein optisches Entfernungsmessgerät. Die Batterie war mit vier Geschützen Kaliber 150 mm bewaffnet, die auf eine Entfernung von fast 20 km schossen. Im Inneren des Bunkers befanden sich Munitionskammern und ein Technikraum für die Batterie. Die Kommandostation mit einer separaten Schutzvorrichtung für den Bunker war mit einem sehr großen optischen Entfernungsmessgerät ausgestattet, um Ziele auf dem Meer zu beobachten und das Feuer der Batterie zu steuern.

Die Batterie wurde während des Ersten Weltkriegs, in der Zwischenkriegszeit sowie während des Zweiten Weltkriegs genutzt. Nach 1945 installierten hier die Russen eine eigene Strandbatterie Kaliber 130 mm, die bis zum Ende der fünfziger Jahre funktionierte.

Dieses ungewöhnliche und damit einzigartige Befestigungsobjekt ist jetzt zur Besichtigung frei gegeben.

Kolejnym zabytkiem architektury militarnej Świnoujścia jest bunkier kierowania ogniem baterii nadbrzeżnej „Forst”. Obiekt był jednym z czterech tego typu bunkrów, wybudowanych u ujścia Świny w latach 1908 – 1911. Dwa z nich funkcjonowały na wyspie Uznam, natomiast dwa pozostałe na wyspie Wolin.

Bunkier przy ścieżce dydaktycznej przyporządkowany był baterii nadbrzeżnej „Forst”, chociaż właściwie pracował w tandemie z bliźniaczym obiektem przy baterii „Vineta”.

Dwa takie stanowiska namierzały przyrządami optycznymi ten sam cel na morzu i wypracowywały dane do strzelania dla dwóch baterii nadbrzeżnych.

Bunkier dowodzenia stracił znaczenie po I wojnie światowej. Podczas II wojny wykorzystywano go jako punkt obserwacyjny i pomocniczy obiekt artylerii nadbrzeżnej.

Do lat 50-tych wykorzystywali go również Rosjanie.

Do dziś zachowały się trzy takie bunkry dowodzenia, z tego dwa na wyspie Wolin.

Oba mają jeszcze oryginalne pancerne kopuły obserwacyjne. To także unikat w skali Europy.

BUNKIER DOWODZENIA BATERII NADBRZEŻNEJ „FORST”

FÜHRUNGSBUNKER DER STRANDBATTERIE „FORST”

Ein weiteres Denkmal der militärischen Architektur in Swinoujście stellt der Führungsbunker für den Feuerereinsatz der Strandbatterie „Forst” dar. Dieses Objekt war eines von insgesamt vier Bunkern dieser Art, die an der Swinemündung in den Jahren 1908 – 1911 errichtet wurden. Zwei von ihnen versahen ihre Funktion auf der Insel Usedom und die zwei anderen auf der Insel Wolin.

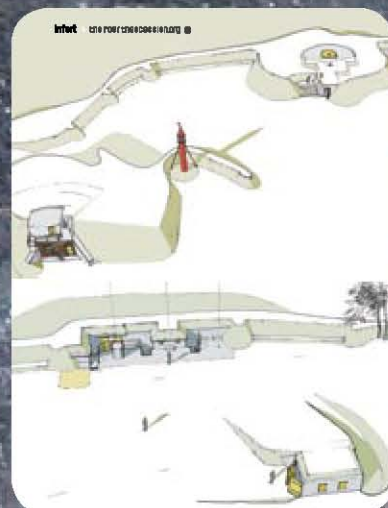
Der Bunker am Lehrpfad war der Strandbatterie „Forst” unterstellt, obwohl er eigentlich im Tandem mit den Zwillingsobjekten bei der „Vineta” Batterie stand.

Zwei dieser Standorte peilten mit optischen Geräten das gleiche Ziel auf dem Meer an, um Angaben für das Feuer von zwei Strandbatterien zu erhalten.

Der Führungsbunker verlor nach dem Ersten Weltkrieg seine Bedeutung. Während des Zweiten Weltkrieges wurde er als Beobachtungspunkt und Hilfestellung der Küstenartillerie genutzt. Bis in die fünfziger Jahre hinein benutzten ihn auch die Russen.

Bis heute sind drei solcher Führungsbunker erhalten, zwei davon auf der Insel Wolin.

Beide besitzen noch originale gepanzerte Beobachtungskuppeln. Dies ist für Europa einzigartig.

Podczas II wojny światowej wokół twierdzy Świnoujście wybudowano kilkanaście ufortyfikowanych baterii przeciwlotniczych, które miały bronić portu przed nalotami.

Kilka z nich ułożono na wydmach nadmorskich. Były to tzw. baterie zaporowe /niem. Sperrbatterien/, przeznaczone zarówno do zwalczania lotnictwa jak i do walki z okrętami na morzu.

Do takich zadań przewidziano także baterię „Oststrand”, znajdującą się obecnie na szlaku turystycznym. Swoją niemiecką nazwę zawdzięczała ona lokalizacji – wschodniej plaży Świnoujścia. Bateria uzbrojona była w działa przeciwlotnicze 105 mm i dalmierz optyczny, zamontowane na betonowych stanowiskach, w obronnych kopułach pancernych. Kompleks fortyfikacyjny baterii składał się z bunkra koszarowego, betonowych działobitni, bunkra elektrowni oraz magazynu amunicyjnego.

Bateria „Oststrand” obsługiwana była przez artylerzystów Kriegsmarine i funkcjonowała do ostatnich dni wojny. Wielokrotnie brała udział w odpieraniu nalotów alianckich na Świnoujście, ponosząc przy tym straty w ludziach. Jej obiekty wykorzystali po wojnie Rosjanie, instalując w sąsiedztwie własną baterię przeciwlotniczą. Obecnie bateria możliwa jest do zwiedzania, a jej dobrze zachowane bunkry i dawne stanowiska bojowe dają świetny pogląd na specyficzne fortyfikacje nadmorskie. Podobne obiekty występują tylko wzdłuż wybrzeża Bałtyku i na Wale Atlantyckim.

BATERIA PRZECIWLOTNICZA „OSTSTRAND”

RAKSPERRBATTERIE „OSTSTRAND”

Während des Zweiten Weltkriegs wurden rund um die Festung Swinemünde einige befestigte Halbbatterien erbaut, die den Hafen vor Flugangriffen schützen sollten. Einige von ihnen wurden an die Stranddünen gesetzt. Dabei handelte es sich um die sog. „Sperrbatterien“ vorgesehen zur Flugabwehr als auch für den Kampf gegen Schiffe auf dem Meer.

Für eine solche Aufgabe war auch die „Oststrand“-Batterie vorgesehen, die sich jetzt auf der Route der Besichtigungen befindet. Die deutsche Bezeichnung verrät sie der Lage am Oststrand von Swinoujście. Die Batterie war mit Flakabwehrgeschützen Kaliber 105 mm und einem optischen Entfernungsmeßgerät bestückt. Die Waffensysteme auf betonierten Unterbauten in drehbaren Panzerkuppeln. Der gesamte Batteriekomplex setzte sich aus einem Kasernenbunker, dem befestigten Geschützstand, dem Kraftwerksbunker sowie einem Munitionslager zusammen.

Die Oststrand-Batterie wurde von Artilleristen der Kriegsmarine bedient; sie funktionierte bis in die letzten Kriegstage. Ständig wehrte sie alliierte Flugangriffe über Swinoujście ab, wobei viele Menschen ihr Leben verloren. Die Objekte wurden nach dem Krieg von den Russen genutzt, die in der Nachbarschaft eine eigene Halbbatterie installierten.

Darüber kann man die Batterie besichtigen. Ihre gut erhaltenen Bunker und ehemaligen Kampfstellungen geben einen hervorragenden Einblick in die Wirkungsweise von Küstenbefestigungen. Ähnliche Objekte befinden sich nur entlang der Ostseeküste und am Atlantikwall.

Eine Panzerkuppel und Geschütze der Sperrbatterie, wie sie sich bis heute in Norwegen erhalten haben. Genau die gleichen Geschütze funktionierten in der Batterie „Oststrand”.

To kolejny, unikalny zabytek architektury militarnej na szlaku fortyfikacyjnym. Betonowe obiekty baterii wybudowano w latach 1908 – 1910. Choć miała ona walczyć z nieprzyjacielską flotą, oddalono ją znacznie od brzegu morza, by była niewidoczną dla obserwatorów na pokładach okrętów. Blisko plaży znajdowało się jedynie jej stanowisko dowodzenia.

Niemiecka nazwa baterii /"Bateria Leśna"/ wskazuje, że już wówczas jej obiekty otoczone były lasem. Początkowo baterię uzbrojono w 6 ciężkich i przestarzałych już wówczas moździerzy nadbrzeżnych kalibru 210 mm. Docelowo bateria miała być wyposażona w działa dalekonośne o tym samym kalibrze.

Kompleks bunkrów baterii składał się z trzech masywnych magazynów amunicyjnych oraz kilku nieco lżejszych schronów dla załogi. Dwumetrowej grubości ściany bunkrów amunicyjnych, w których funkcjonowały tunele dla wózków szynowych jeszcze dziś wywierają niesamowite wrażenie.

Bateria nie wzięła udziału w walce. Po I wojnie światowej została rozbrojona i prawdopodobnie już nigdy nie była wykorzystywana jako obiekt bojowy. Dzięki temu zachowała swój pierwotny układ przestrzenny i oryginalną architekturę poszczególnych elementów. Tylko dwa takie obiekty zachowały się w Świnoujściu /baterie „Forst” i „Plantagenbatterie”, a cztery w ogóle na polskim wybrzeżu.

BATERIA NADBRZEŻNA "FORST"

KÜSTENBATTERIE „FORST“

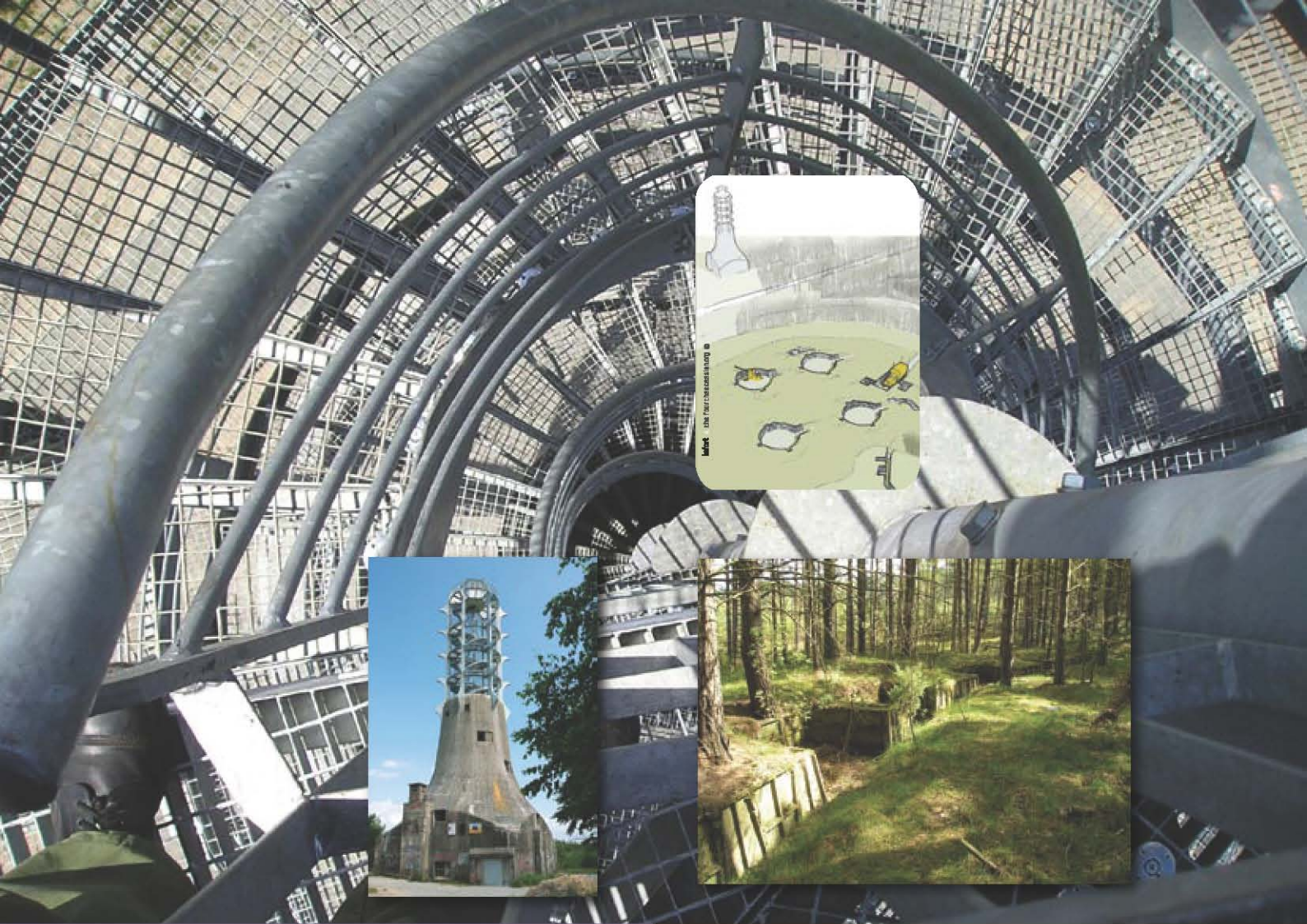
Dies ist ein weiteres, einzigartiges Denkmal der Militärarchitektur auf der Route der Befestigungsanlagen. Die Betonobjekte der Batterie wurden in den Jahren 1908 - 1910 erbaut. Um für den Kampf mit der feindlichen Flotte unsichtbar zu bleiben, hat man sie vom Strand entfernt landeinwärts errichtet. Am Strand verbleibt nur die Kommandostelle.

Die deutsche Bezeichnung „Forstbatterie“ deutet darauf hin, daß diese Objekte schon damals vom Wald umringt waren. Anfangs bestand die Bewaffnung der Batterie aus sechs schweren und damals schon veralteten Küstenmörsern des Kalibers 210 mm. Letztendlich sollte die Batterie mit Ferngeschützen des gleichen Kalibers ausgestattet werden.

Der Gebäudekomplex der Batterie bestand aus drei massiven Munitionsbunkern sowie einigen etwas leichteren Schutzbunkern für die Besatzung. Die Wände der Munitionsbunker, in denen es Tunnel für Schienenfahrzeuge gab, sind zwei Meter und beeindrucken bis heute aufgrund ihrer Mächtigkeit.

Die Batterie hat an keinen Kampfhandlungen teilgenommen. Nach dem Ersten Weltkrieg wurde sie desarmiert und wahrscheinlich nie mehr als Kampfbjekt genutzt. Aufgrund dieser Tatsache behielt sie ihre ursprüngliche räumliche Anordnung und die originelle Architektur der einzelnen Elemente. In Świnoujście haben sich nur zwei (die Batterien „Forst“ und „Plantagenbatterie“) und an der gesamten polnischen Küste insgesamt nur vier solcher Objekte erhalten.

BUNKIER DOWODZENIA BATERII NADBRZEŻNEJ „GÖBEN”

FÜHRUNGSBUNKER DER STRANDBATTERIE „GÖBEN”

Najbardziej oryginalną konstrukcją architektoniczną wśród świnoujskich fortyfikacji jest chyba tzw. „dzwon” czyli dawny punkt kierowania ogniem baterii nadbrzeżnej „Göben”. Bunkry i działa baterii znajdowały się w lesie między Ognicą a Przylotem, natomiast w betonowej wieży znajdować się miało ich stanowisko dowodzenia.

Bunkier wybudowano w 1939 r., jednak nie ukończono go całkowicie. W części podziemnej ulokowano zaplecze techniczne i elektroinstalację. Na wyższych kondygnacjach zaprojektowano pomieszczenia socjalne i łączności. Na szczycie wieży znajdować się miał dalmierz w obrotowej kopule pancernej, którego nigdy nie zamontowano. Kiedy wyposażono wnętrza poniższych pomieszczeń technicznych i socjalnych bunkra, wybuchła wojna. W 1940 r. uwaga Niemców przeniosła się na wybrzeże Atlantyku. W tym samym roku działa baterii „Göben” przeniesiono na wyspę Tarva w Norwegii.

Bunkier służył dalej jako punkt kierowania ogniem baterii „Vineta”. Po wojnie wykorzystywali go polscy artylerzyści z baterii pod Międzyzdrojami. Obecnie poddany został modyfikacji i znalazł nowe zastosowanie jako wieża przeciwpożarowa Lasów Państwowych. Jest to jedyny tego typu obiekt w Polsce i jeden z kilku w Europie.

Die originellste architektonische Konstruktion unter den Befestigungen in Swinoujście stellt wohl die sog. „Glocke”, d.h. die ehemalige Feuerkommandostellung der Strandbatterie „Göben”, dar. Die Bunker und Geschütze befanden sich im Wald zwischen den Ortschaften Ognica und Przylot, in der Turmspitze war ihre Kommandostelle eingerichtet.

Der Bunker wurde 1939 erbaut, jedoch nicht ganz fertiggestellt. Im oberirdischen Teil befanden sich technische Räume und ein Kraftwerksraum. Für die oberen Geschosse wurden Sozialräume und Fernmelderäume vorgesehen. Auf der Spitze des Turmes sollte ein Entfernungsmessgerät in einer drehbaren Panzerkuppel seinen Dienst verrichten. Man hat diese Geräte aber nie montiert. Als man das Innere der unteren Sozial- und Technikräume des Bunkers ausstattete, brach der Krieg aus. Im Jahr 1940 richtete sich die Aufmerksamkeit der Deutschen auf die Atlantikküste. Im selben Jahr wurden die Geschütze der Batterie „Göben” auf die Insel Tarva in Norwegen gebracht.

Der Bunker diente weiter als Feuerkommandostelle der Batterie „Vineta”. Nach dem Krieg nutzten ihn polnische Artilleriesoldaten aus der Batterie bei Międzyzdroje. Er wurde nun modernisiert und fand eine neue Verwendung als Brandschutzbeobachtungsturm der Staatlichen Forstverwaltung. Der Turm stellt das einzige Objekt dieses Typs in Polen dar und ist einer von ganz wenigen in Europa.

BATALIONOWY REJON UMOCNIONY

Befestigungsbezirk des Bataillons

Dość oryginalnym obiektem na szlaku fortyfikacyjnym jest zespół prowizorycznych fortyfikacji przeciwdesantowych z lat „zimnej wojny”. Systemy takich zapór inżynierskich i umocnień wykonanych z betonowych prefabrykatów budowano na polskim wybrzeżu dość masowo. Miały być pierwszą linią obrony przed desantem armii NATO.

Te kompanijne i batalionowe pozycje umocnione na co dzień stały puste. Wojsko obsadzało je wyłącznie na czas ćwiczeń lub zagrożenia wojennego. Przeważnie obejmowały one sieć transej, gniazda dla broni maszynowej, działobitnie dla moździerzy i lekkiej artylerii przeciwlotniczej oraz ukrycia dla czołgów i samochodów. Wzmacniano je zagrodami z drutu kolczastego i betonowymi zaporami przeciwczołgowymi. Obiekty takie były przeważnie rozrzucone na rozległym terenie wydym i lasów nadmorskich. Budowały je jednostki inżynierskie, obrony cywilnej oraz państwowe przedsiębiorstwa na zlecenie wojska aż do końca lat 50-tych. Później zaprzestano ich budowy.

Chociaż nie są to budowle zbytkowe czy finezyjne w swej architekturze, to stanowią jednak relikty dawnej epoki i dowód, iż Swinoujście traktowano w kategoriach twierdzy jeszcze stosunkowo niedawno.

Ein recht eigenartiges Objekt an der Route der Befestigungsanlagen stellt der Komplex provisorisch errichteter Befestigungen aus den Jahren des „Kalten Krieges” dar, die eine Invasion abwehren sollten. Systeme von solchen ingenieurtechnischen Sperrwerken und Befestigungsanlagen aus vorgefertigten Betonstücken wurden an der polnischen Küste massenhaft gebaut. Es sollte die erste Verteidigungslinie vor einer Landung der NATO-Truppen sein.

Diese kompanie- und bataillonseigenen Kampfstellungen standen normalerweise leer. Das Militär besetzte sie lediglich während Truppenübungen oder im Fall einer Kriegsgefahr. Meistens umfaßten sie ein Netz von Gräben, die die Geschützstände miteinander verbanden, Maschinengewehr-Nester, Stellungen für Mörser und für leichte Flakartillerie sowie Abdeckungen für Panzer und Fahrzeuge. Sie wurden zusätzlich mit Stacheldraht und Panzerabwehranlagen aus Beton verstärkt. Solche Objekte lagen meistens verstreut im weiten Dünen- und Waldgelände der Küste. Sie wurden von Ingenieurtruppen, von Einsatzkräften der Zivilen Verteidigung sowie von staatlichen Unternehmen im Auftrag des Militärs bis Ende der fünfziger Jahre gebaut. Später hat man ihren Bau aufgegeben.

Obwohl es keine Gebäude mit Denkmalcharakter sind und sie auch in ihrer Architektur keinen Reiz besitzen, sind sie doch Relikte einer nicht allzu fernem Epoche und ein Beweis dafür, daß man Swinoujście noch vor verhältnismäßig kurzer Zeit in den Kategorien einer Festung betrachtete.

Fort Wschodni (wyspa Wolin)
Dzierżawca: Piotr Piwowarczyk,
Towarzystwo Naukowe im. Karola Estreichera,
72-610 Świnoujście PO Box 41,
tel./fax 91 327 89 39
www.fortyfikacje.pl, e-mail: info@tnke.org
Godziny otwarcia: od godz. 9.00 do zmierzchu,
wstęp: bilet normalny 5 zł

Fort Gerharda proponuje: zwiedzanie w towarzystwie pruskich żołnierzy z Komendantem Fortu na czele, obowiązkową musztę pod okiem Komendanta wschodobylskiego, żartocznego Kozięgo Regimentu zwieńczoną otrzymaniem Certyfikatu i wystrzałem z XIX wiekowej armaty; na życzenie organizacja imprez, pikników, spotkań integracyjnych przy ognisku bądź w jednej z urządzonych sal fortecznych. Kilka razy w roku amatorzy mocnych wrażeń mogą zwiedzać forty nocą. W ciągu roku organizowane są dni otwarte fortyfikacji – DNI MORSKIEJ TWIERDZY. Dla turystów przygotowywanych jest wiele niespodzianek m.in. turniej o szablę komendanta, nocne manewry, poszukiwanie skarbów. Fort Wschodni to początek czterokilometrowej ścieżki dydaktycznej „Ślak Fortyfikacji”, wyposażonej w miejsca spoczynkowe i tablice dydaktyczne. Szlak obejmuje obiekty pruskie, I – szo i II – go wojenne, po obiekty „zimnej wojny”. Dla grup zorganizowanych przejście szlaku z przewodnikiem. Na miejscu sprzedaż pamiątek związanych z fortem i miastem.

Fort Zachodni, ul. Jachtowa 1
(wyspa Uznam)
Dzierżawca: Stowarzyszenie Mitościńców
Fortów "Reduta", Piotr Laskowski,
tel.: 508 738 118, www.westbatterie.pl,
e-mail: westbatterie@wp.pl
Godziny otwarcia (w sezonie):
od godz. 9.00 do zmierzchu,
wstęp: bilet normalny 4 zł, bilet ulgowy 2 zł

Fort Zachodni proponuje: zwiedzanie fortu i sali muzealnej. Na życzenie: przewodnik, ognisko, organizacja spotkań i wystaw. W muzeum znajduje się ekspozycja dotycząca historii Twierdzy Świnoujście, obejmująca: militaria, mundury, stare szkło i porcelanę, przedmioty znalezione w forcie, oraz depozyty ze zbiorów prywatnych. Fort posiada także kilka dział, kupionych lub ofiarowanych na rzecz Towarzystwa Przyjaciół Fortu Zachodniego. W sezonie odbywają się tu jarmarki staroci, kiermasze militariów dla kolekcjonerów. W sali muzealnej organizowane są okazjonalnie wernisaże i wystawy. Fort to także miejsce happeningów Festiwalu Artystycznego Młodzieży Akademickiej "FAMA" oraz zawodów sportowych w biegach przełajowych. Na miejscu sprzedaż pamiątek, staroci, przewodników i wydawnictw o tematyce historycznej.

Westbatterie, ul. Jachtowa 1 (Insel Usedom)

Pächter: Verein von Freunden der Befestigungsanlagen "Reduta",
Piotr Laskowski, tel.: +48 508 738 118,
www.westbatterie.pl, westbatterie@wp.pl
Öffnungszeiten (in der Saison): von 9.00 Uhr bis zur Abenddämmerung,
Eintritt: Vollzahler 4 Zloty, ermäßigt 2 Zloty

Die Westbatterie bietet an: Besichtigung des Forts und des Museumsraumes.
Auf Wunsch: Führung, Lagerfeuer, Organisation von Treffen und Ausstellungen.
Im Museum befindet sich eine Ausstellung über die Geschichte der Festung Swinemünde mit militärischem Zubehör, Uniformen, altem Glas und Porzellan, mit im Fort gefundenen Gegenständen sowie Lehwagen aus Privatsammlungen.
Das Fort besitzt auch einige Geschütze, die von dem Verein der Freunde der Westbatterie gekauft oder ihm geschenkt wurden. In der Saison finden hier Fohrmärkte mit altem Kram und Börsen für Sammler von militärischem Zubehör statt.
Im Museumsraum werden gelegentlich Vernissagen und Ausstellungen organisiert.
Das Fort dient auch als Standort für Happenings des Kunstfestivals der Studenten „FAMA“ sowie für Sportwettkämpfe im Feldrennen. Vorort Verkauf von Souvenirs, alten Gegenständen, touristischen Führern und Veröffentlichungen zum Thema Geschichte.

Fort Anioła, ul. Jachtowa (wyspa Uznam),
Dzierżawca: Piotr Kośmider, Spółka Cywilna Dystans;
72-600 Świnoujście, Pl. Stowiański 11, tel./fax:
91/321 35 71, 601 76 71 71,
e-mail: dystans@uznam.net.pl,
dystans@dystans.com.pl
Godziny otwarcia w sezonie: 9.00 – 18.00,
po sezonie: 10.00 – 15.30
wstęp: bilet normalny 4 zł, ulgowy 3 zł.

Fort Anioła proponuje: zwiedzanie fortu z przewodnikiem; na życzenie organizacja: ognisk, imprez, konferencji, spotkań integracyjnych w sali kominkowej lub na zewnątrz fortu, pokazów tańca z ogniem, turniejów rycerskich. Ponadto w ofercie survivalowy tor przeszkód oraz strzelanie z łuku, karabinków pneumatycznych, pistoletu pneumatycznego, rzut toporem i włócznią. W ciągu roku na Fortcie Anioła odbywają się liczne wystawy, wernisaże, koncerty, spotkania z poezją, spotkania z ciekawymi ludźmi. Na miejscu sprzedaż pamiątek związanych z fortem, miastem. W jednej z sal fortu urządzono wystawę ukazującą życie Stowian.

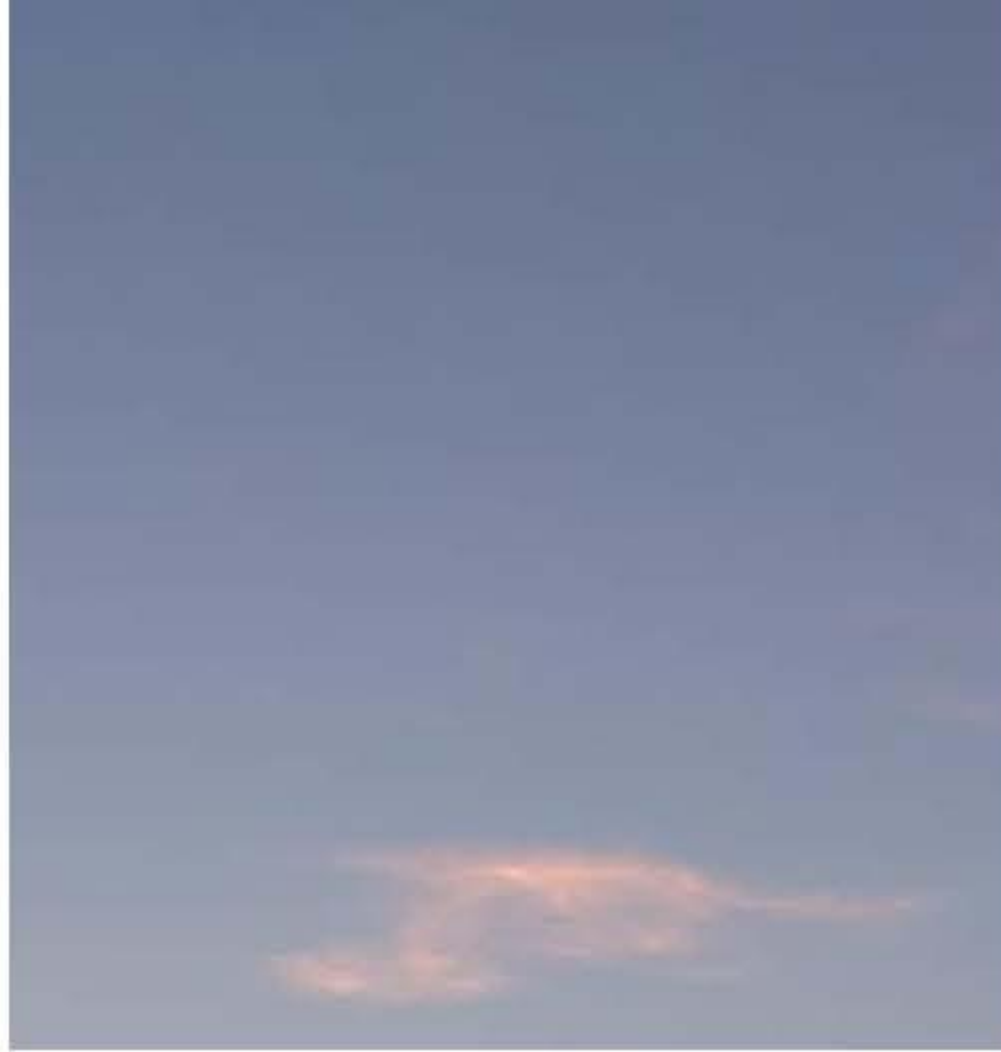
Ostbatterie (Insel Wolin)

Pächter: Piotr Piwowarczyk, Wissenschaftliche Gesellschaft namens Karol Estreicher,
72-610 Świnoujście Postfach 41,
tel. +48 503 741 307, fax: +48 91 327 18 72,
www.fortyfikacje.pl, e-mail: info@tnke.org
Öffnungszeiten: von 9.00 Uhr bis zur Abenddämmerung, Eintritt: Vollzahler 5 Zloty

Fort Gerhard bietet an: Besichtigung in Begleitung von preußischen Soldaten mit dem Kommandanten des Forts an der Spitze und samt dem sich überall rumtreibenden und gefressenen Ziegenregiments. Nach dem Exerzieren bekommt jeder ein entsprechendes Zertifikat. Aus der Kanone aus dem 19. Jahrhundert wird auch geschossen. Auf Wunsch werden Veranstaltungen, Picknicks, Integrationstreffen am Lagerfeuer in einem der Räume des Forts organisiert. Einige Male im Jahr können Menschen mit starken Nerven das Fort nachts besichtigen. Während des Jahres werden offene Tage der Befestigungsanlagen organisiert – TAGE DER SEEFESTUNG. Für Touristen werden viele Überraschungen vorbereitet, u.a. Turniere um den Säbel des Kommandanten, nächtliche Manöver, Schatzsuche. Die Ostbatterie ist der Beginn einer 4 km langen Lehrroute mit der Bezeichnung „Route der Befestigungsanlagen“, ausgestattet in Rastplätze und Lehrtafeln. Die Route umfasst preußische Objekte aus der Zeit des Ersten und Zweiten Weltkrieges bis hin zu Objekten aus der Zeit des „Kalten Krieges“. Für organisierte Gruppen, Wanderung auf der Route mit Führung. Vorort Verkauf von mit dem Fort und der Stadt verbundenen Souvenirs.

Fort Anioła / Engelsburg ul. Jachtowa (Insel Usedom), Pächter: Piotr Kośmider, Dystans Gesellschaft Bürgerlichen Rechts;
72-600 Świnoujście, Pl. Stowiański 11,
tel/fax: +48 91 321 35 71, +48 601 76 71 71,
e-mail: dystans@uznam.net.pl,
dystans@dystans.com.pl
Öffnungszeiten in der Saison: 9.00 – 18.00 Uhr,
außerhalb der Saison: 10.00 – 15.30 Uhr
Eintritt: Vollzahler 4 Zloty, ermäßigt 3 Zloty

Die Engelsburg bietet an: Besichtigung des Forts mit einem Führer; auf Wunsch: Organisation von Lagerfeuer, Veranstaltungen, Konferenzen, Integrationstreffen im Kaminzimmer oder im Freien, Tanzshows, Rittturniere. Außerdem im Angebot Hindernisstrecke mit Survival – Charakter sowie Bogenschießen, Schießen aus Pressluftgewehren, Pressluftpistolen, Speer- und Axtwerfen. Während des gesamten Jahres finden in der Engelsburg zahlreiche Ausstellungen, Vernissagen, Konzerte, Poesieabende und Treffen mit interessanten Persönlichkeiten statt. Vorort Verkauf von mit dem Fort und mit der Stadt verbundenen Souvenirs. In einem der Räume des Forts wurde eine Ausstellung über das Leben der Slawen eingerichtet.

CENTRUM INFORMACJI TURYSTYCZNEJ/TOURISTISCHES INFORMATIONSZENTRUM

Plac Słowiański 6/1, 72-600 Świnoujście

tel. (+48 91) 322 49 99

fax. (+48 91) 327 16 29

e-mail: cit@um.swinoujscie.pl